

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

טור ליקוט

הרב מנחם מענדל רייצס

חלק יז | תזריע - פ' החודש

'ברכת החמה' היא תמיד בחודש ניסן (פעם בעשרים ושמונה שנים) – אך לא באותו תאריך בתוך החודש. בשנת תשי"ג היתה הברכה לקראת סופו, ביום כ"ג, בתשמ"א – בתחילתו, ביום ד', ובתשס"ט – באמצע החודש, ביום י"ד.

לא בדקתי את התאריך העברי שבו תתקיים 'ברכת החמה' בעז"ה בשנת תשצ"ז הבעל"ט, אולם את התאריך 'למנינם' קל לדעת, משום שהוא בדיוק אותו היום שבו התקיימה הברכה בכל השנים הנזכרות (ולא רק): השמיני לאפריל (8/4). הסיבה שדוקא הלוח הלועזי ישר ומסודר יותר בהקשר זה, היא משום שלוח זה צמוד למהלכה השנתית של השמש (בשונה מהלוח היהודי שמושפע בעיקר מהירח, כדלהלן):

מהלך השמש נמשך 365 יום, והוא יוצר לנו ארבע תקופות – חורף, אביב, קיץ וסתיו. על סמך זה נקבע אותו לוח, הכולל 365 יום ומקביל לשינויי האקלים שנוצרים כתוצאה מסיבוב השמש, כך ששלושה חדשים ידועים הם תמיד תמיד חורף, שלושת הבאים הם תמיד אביב, וכן הלאה.

אולם, לצד ההיגיון הכללי ב'שנה' הנקבעת בדיוק לפי השמש, אין תוכן אמיתי בחלוקת החדשים הפנימית שבתוך השנה. החלוקה של שנת החמה ל-12 חדשים היא שרירותית לגמרי, ובאותה מידה היו יכולים לחלק אותה לשישה חלקים או לחמשה-עשר. הרי מבחינת השמש לא קורה מאומה כל שלושים יום, לא רואים בשמש שום 'התחלה חדשה', ובלשון ה'אבן עזרא' (בפירושו על הפסוק 'החודש הזה לכם'): 'אין לשמש חודש כלל, כי לא יתחדש בשמש דבר'.

*

הלוח היהודי מבוסס על הציווי 'הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁוּ חֳדָשִׁים רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה' (בא יב, ב) – והכוונה היא שיש למנות את החדשים לפי מחזור הירח, והמצוה היא ש'החודש הראשון' יהיה חודש ניסן וממנו יימנו החדשים לפי הסדר.

הירח סובב כל הזמן את כדור הארץ, והסיבוב שלו נמשך קרוב לשלושים יום. במהלך הסיבוב הזה, הוא נולד, גדל, מגיע לגודל מלא ואז שוב קטן עד שנעלם. כשנצמדים לירח החשבון הוא יחסית פשוט: כל חודש מתחיל ונגמר עם מולד הירח.

אלא, שמבחינת הירח יש רק סיבוב חודשי, ובלשון ה'אבן עזרא' (שם): 'אין ללבנה שנה כלל'. במהלכו של הירח לא רואים לעולם סימן כלשהו להתחלת 'שנה' ארוכה, אלא התחלת וסוף חודש בלבד. ובכן, חשבון השנים שייך לתנועת השמש, ולכן השנה היהודית כוללת 12 או 13 חדשים, כדי להשוות את השנים עם מהלך השמש (ואכמ"ל).

ובענין זה של ה'שנה' – ההתחלה אינה בניסן אלא בתשרי, שאז מציינים את 'ראש השנה'. למרות שמבחינת החדשים ניסן הוא הראשון ותשרי הוא ה**שבועי**, הוא זה שפותח את ה'שנה' היהודית (ולכן שנת השמיטה היא מתשרי עד אלול, ולא מניסן עד אדר).

*

השיחה השבועית – 'לקוטי שיחות' חלק יז שיחה לפרשת תזריע-החודש – עוסקת בשני מסלולי הזמן שבתוך הלוח, מנין החדשים שמתחיל בניסן וחלוקת השנים שנקבעת בתשרי, ועיקר חידושה הוא למצוא את נקודת החיבור שמאחדת בין המסלולים הנפרדים.

יסוד חידוש זה הוא בדיוק לשון הכתוב 'הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֹדְשִׁים רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה':

כמו שהסברנו, ניסן הוא 'ראש חדשים' דוקא לענין **חדשי הלבנה** – ולא לענין שנת החמה (שמתחילה בתשרי); לפי זה, מדוע נאמר כאן 'ראשון הוא לכם לחדשי השנה'?! היה צריך לומר 'ראשון הוא לכם ל**חדשים**' – ותו לא!

מבואר על כך בשיחה, שבמובן מסויים נחשב ניסן כראשון גם לענין ה'**שָׁנָה**'. והרעיון מובן לפי ההבדל הפנימי שבין ניסן לתשרי (כמבואר ב'עקידה' שער לח):

בתשרי הוא ה'ראש' של ההנהגה ה**טבעית**, שבה העולם כולו מתנהל לפי חוקים קבועים שקבע הקב"ה וללא הפתעות – בדומה לאור השמש שהוא קבוע ללא שינויים;

ואילו חודש ניסן הוא ה'ראש' של ההנהגה ה**ניסית**, המיוחדת לבני ישראל, שהיא בלתי קבועה ויש בה חידושים מזמן לזמן – בדומה לחודש שנקבע לפי ה**ירח**, שיש באורו חידושים ושינויים מיום ליום (ולכן 'חודש' מלשון 'חידוש').

במבט ראשון, 'נס' ו'טבע' הם שני מסלולים נפרדים, וכאשר יש הנהגה ניסית – 'נשברים' החוקים הקבועים של הטבע, ולכן הם מתחלקים לשני זמנים מרכזיים – תשרי וניסן;

אולם האמת היא שלפעמים ה'מסלולים' נפגשים ביחד, וכמו ב'נס המלוּבש בטבע', בדוגמת נס פורים:

מחד גיסא זהו 'נס' של ממש, שמברכים עליו 'שעשה נסים לאבותינו' (אותה ברכה שמברכים על נס על-טבעי לגמרי, בדוגמת נס פך השמן בחנוכה), ויחד עם זה ה'טבע' גם הוא נשאר בקיומו. בנס מסוג זה, הטבע לא 'בורח' מפני הנס, אלא הוא משתלב בתוכו כך שנעשית רוממות בתוך הטבע עצמו.

[יתירה מזו: גם בנס ש'שובר' את חוקי הטבע, כמו קריעת ים סוף שבה התבטל טבע המים לזרום ולנוע, הרי 'מה שמתבטל הוא רק באותו הדבר שבו הוא הנס, אבל כללות העולם הוא בקיומו. אם כן, הרי זה **שבעולם** מאיר גילוי אור אין סוף **שלמעלה מהעולם**' (ספר המאמרים תרע"ח ע' פט)].

וזה פשר ההדגשה 'ראשון הוא לכם **לחדשי השנה**' – כי החידוש העל-טבעי של חודש ניסן, משפיע גם על השנה הטבעית השייכת לתשרי, כאשר הנס העל-טבעי מתחבר עם הטבע הקבוע ובלתי משתנה, ופועל בו רוממות ועלייה.
